

Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika-Slovenská republika
2007-2013

Budujeme partnerstvá

Európska únia

Európsky fond regionálneho rozvoja

Koordinované cezhraničné činnosti ochrany prírody pozdĺž maďarsko-slovenského úseku Dunaja
HUSK/1101/2.2.1/0133

18

Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy – Bodícke ramená

Územie sa nachádza na ľavom brehu rieky Dunaj pri obci Vojka nad Dunajom. Geologické podložie je tvorené kvartérnymi štrkopieskovými riečnymi naplaveninami, ktoré sú bohato zásobené vodou z Dunaja, pričom tvoria prirodzenú akumuláciu nádrž a rezervoár pitnej vody, veľmi významný v celej strednej Európe. Pre toto územie sú charakteristické lužné ekosystémy. Najväčšou prírodnou hodnotou v území je ramenná sústava, ktorej ostrovy sú porastené popri topoľových monokultúrach aj zvyškami lužných lesov s prirodzeným drevinovým zložením. Dominujú tu porasty mäkkých a prechodných lužných lesov.

Mäkké lužné lesy

Ide o lesy označované aj ako vrbovo – topoľové lesy, ktoré sú rozšírené na miestach s pravidelnými a dlhšie trvajúcimi záplavami (2 až 3 týždne, minimálne dvakrát do roka). Hladina podzemnej vody je celoročne pomerne vysoká, klesá iba prechodne v suchších obdobiach. Pôda v mäkkom luhu je vlhká, obsahuje veľa živín, predovšetkým nitrátov. Porasty sú tvorené drevinami s mäkkým drevom, akými sú vrby, predovšetkým vrba biela (*Salix alba*), vrba krehká (*Salix fragilis*). Vrby prevládajú na jemnejších bahnitých usadeninách. Zriedkavejšie sa tu vyskytuje topoľ čierny (*Populus nigra*) – je rozšírený na štrkových terasách a tiež topoľ biely (*Populus alba*). Na brehoch sa môžeme často stretnúť s nepôvodným inváznym javorovcom jaseňolistým (*Negundo aceroides*). Z krov sa tu vyskytuje napr. baza čierna (*Sambucus nigra*) a čremcha obyčajná (*Padus avium*). Po opadnutí jarných záplav sa prudko rozvíja bohatá vegetácia bylín a tráv. V neskoršom jarnom období je bežná bleduľa letná (*Leucojum aestivum*), neskôr dominuje pŕhľava dvojdomá (*Urtica dioica*), kostihoj lekársky (*Symphytum officinale*), ostružina ožinová (*Rubus caesius*). V letnom období tvoria liany chmelu obyčajného (*Humulus lupulus*) s ostatnými druhmi bylín a drevinnou etážou husté zárasty, svojou atmosférou pripomínajúce tropické dažďové lesy.

Prechodné lužné lesy

Ide o luhy so zastúpením mäkkých i tvrdých lužných drevín, ako sú napríklad: dub letný (*Quercus robur*), jaseň úzkolistý (*Fraxinus angustifolia*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), brest hrabolitý (*Ulmus minor*). Tieto lesné biotopy sa vyskytujú v okrajových zónach mäkkých luhov. Vzájomné zastúpenie drevín závisí od mikroreliefu terénu a kolísania výšky hladiny podzemných vôd. Z drevín sa tu vyskytuje topoľ sivý (*Populus x canescens*), z krovín je častý svíb krvavý (*Swida sanguinea*).

Bohatá je aj fauna lužných lesov. Z mäkkých je bežný slimák škrnité (*Ariantha arbustorum*), z obojživelníkov napr. rosnička zelená (*Hyla arborea*), skokan štíhly (*Rana dalmatina*), v periodicky zaplavovaných depresiách na jar zaujme hlasom kunka červenobruchá (*Bombina bombina*). Z európsky významných druhov obojživelníkov sa tu vyskytuje napr. mlok dunajský (*Triturus dobrogicus*). Bohaté je zastúpenie vtákov. Volavka popolavá (*Ardea cinerea*) a bocian čierny (*Ciconia nigra*) často lovia potravu v lesných ramienkach a povodňových depresiách. V rozložitých korunách topoľa čierneho a vrby máva v mimohniezdom období nocoviská kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*). Vysoko v korunách stromov, v tichých a

labuť veľká
(*Cygnus olor*)

odľahlých lesných porastoch, hniezdi vzácné kráľ dunajského lužného lesa – orliak morský (*Haliaeetus albicilla*). Zo sov si pozornosť zasluhuje sova obyčajná (*Strix aluco*), ktorá často hniezdi v bútlavých vrbach. Z d'atľovcov je typickým hniezdičom d'ateľ prostredný (*Dendrocopos medius*). Významné je zastúpenie hniezdiacich druhov spevavcov, pričom mnohé z nich sú viazané na staré lesné porasty v štádiu rozpadu, s bohatým výskytom dutín rôznych veľkostí v starých stromoch alebo často už len v torzách kmeňov. Priemerná hustota hniezdiaceho spoločenstva vtákov môže byť v mäkkom lužnom lese v štádiu rozpadu až 159 párov na 10 hektárov (NPR Ostrov orliaka morského, roky 1993 – 1997), pričom v danom lesnom type môže hniezdiť až 34 vtáčích druhov. V porastoch monokultúr šľachtených topoľov je nižšia hustota hniezdného spoločenstva a tiež nižšie zastúpenie hniezdičov, predovšetkým dutinových. Zo spevavcov sú zaujímavými hniezdičmi napr. sýkorka čiernohlavá (*Parus montanus*), sýkorka hôrna (*Parus palustris*), kôrovník krátkoprstý (*Certhia brachydactyla*), ktorý je

orliak morský
(*Haliaeetus albicilla*)

spoločne s muchárom sivým (*Muscicapa striata*) viazaný na polodutiny. Najväznejším spevavcom spomedzi dutinových hniezdičov je v súčasnosti prudko ustupujúci žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*), hniezdiaci v starých luhoch v štádiu rozpadu. V takýchto porastoch hniezdi i populácia európsky významného druhu – muchárika bieločrkého (*Ficedula albicollis*). Z cicavcov tu žije napr. veverica stromová (*Sciurus vulgaris*) a drobné myšovitité hlodavce – ryšavky (rod *Apodemus*). V ostricových depresiách sa vzácnne vyskytuje glaciálny relikv – hraboš severský (*Microtus oeconomus*). V bahnitých depresiách môžeme nájsť sviňu (*Sus scropha*) a jeleňa (*Cervus elaphus*). Z netopierov sa tu vyskytuje napr. najmenší európsky druh netopiera – netopier hvízdavý (*Pipistrellus pipistrellus*), ktorá obýva dutiny stromov. V predmetnom území sa v ostatnom čase rozšíril bobor vodný (*Castor fiber*). Je to európsky významný druh, podobne ako vydra riečna (*Lutra lutra*), ktorá sa tu tiež vyskytuje. V starých lužných lesoch sa vyskytuje lokálne i populácia európsky významného druhu – plocháča červeného (*Cucujus cinnaberinus*) a roháča obyčajného (*Lucanus cervus*).

Ramená Dunaja

Systém agradačných valov a akumulčných depresií s hustou sieťou riečnych ramien s prevahou sedimentačnej akumulácie, ktorého základ vznikol ešte pred zásahmi do prirodzeného hydrologického režimu Dunaja, umožnil vznik určujúcich prírodných hodnôt tohto územia. Takto vytvorená ramenná sústava sa síce zachovala už iba sčasti, najmä v úseku od obce Dobrohošť po Sap, aj napriek tomu však patrí k najväčším vnútrozemským riečnym deltám v Európe. Samotný Dunaj, ako aj jeho ramenná sústava, obýva veľké množstvo rýb, medzi nimi aj druhy európskeho významu: hlaváč bieločlutvý (*Cottus gobio*), hlavátka podunajská (*Hucho hucho*), kolok vretenovitý (*Zingel streber*), hrebenačka vysoká (*Gymnocephalus baloni*), býčko (*Proterorhinus marmoratus*), pĺž zlatistý (*Sabanejewia aurata*), lopatka dúhová (*Rhodeus sericeus amarus*), hrúz fúzatý (*Gobio uranoscopus*), hrúz Kesslerov (*Gobio kessleri*), hrúz bieločlutvý (*Gobio albipinnatus*). Ramenná sústava má pre ryby veľký význam najmä dôvodu existencie nerisísk na zaplavovaných miestach. Žiaľ, aj táto funkcia ramenného systému je v dnešnej dobe už značne obmedzovaná.

netýkavka žliazkatá
(*Impatiens glandulifera*)

Negatívne vplyvy

Vybudovaním VD Gabčíkovo sa porušila prirodzená dynamika záplav na v prevažnej časti ramennej sústavy. Ich ekologický účinok má čiastočne nahradiť technické riešenie (náhradný vodný dotačný systém) spočívajúce v riadenom napúšťaní ramien vodou z prírodného kanála odberným objektom v Dobrohošti v závislosti od prietokov v koryte Dunaja. Toto technické riešenie, ktoré bolo vybudované na časti územia, rozdelilo celý ramenný systém na tzv. línie (prehrádzky), ktoré mimo obdobia umelých záplav pôsobia ako bariéry neprekonateľné pre ryby. V tejto časti sa výrazne zmenil aj vodný režim ramien, zhoršili sa životné podmienky vodných organizmov a ramená sa začali zanášať sedimentmi, kým dolná časť, bez náhradného dotačného systému, trpí nedostatkom vody. Tento náhradný vodný dotačný systém síce umožňuje vytvárať umelé záplavy, ale ekologický účinok týchto záplav ako hlavného predpokladu dlhodobej existencie lužných ekosystémov, nie je schopný nahradiť prirodzené záplavy ani čo do kvality (dynamika), ani čo do kvantity (množstvo vody). Ďalším z negatívnych faktorov ohrozujúcich biotopy a na ne naviazané živočíchy je lesné hospodárstvo so svojou snahou ekonomicky zhodnotiť každý kúsok plochy. Kvôli tomu z územia miznú aj posledné zvyšky starých lužných lesov vo fáze prirodzeného rozpadu a obnovy. Tieto staré porasty sú nahradzované v lepšom prípade domácimi druhmi drevín, v horšom prípade monokultúrami šľachtených topoľov. K tomu treba pripočítať aj negatívne pôsobenie obnovných ťažieb a iných lesníckych zásahov v hniezdnom období, zahŕňanie lesných ramienok a nahŕňanie pňov a drevných zvyškov po ťažbe do dunajských ramien a depresií, ako aj enormné rozširovanie invázných druhov bylín, ktoré sú u nás nepôvodné, napr. zlatobyle obrovskej (*Solidago gigantea*), astry novobelgickej (*Aster novi-belgii*) a netýkavky žliazkatkej (*Impatiens glandulifera*). Ich šíreniu výrazne napomáhajú lesohospodárske aktivity, predovšetkým celoplošná príprava pôdy pred zalesňovaním šľachtenými topoľmi. Negatívny vplyv má aj intenzívna rekreačná činnosť, najmä rozširovanie nelegálnej stavebnej činnosti na ramenách i vedľa nich a prejazdy motorových vozidiel po lesných cestách i mimo nich.

astra novobelgická
(*Aster novi-belgii*)